

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 14 mars 1899, kl. 1 e. m.

*Betänkande, i anledning af väckta motioner om ändring af § 4
bevillningsförordningen.*

(2:a A.)

Andra Kammaren har till bevillningsutskottet hänvisat två inom sagda kammare väckta motioner, åsyftande ändring af § 4 punkt d) bevillningsförordningen.

Nämnda punkt innehåller stadgande derom, att fastighetsbevillning icke erlägges af »d) innehafvare af lägenhet med tillhörande åbyggnad, då lägenhetens hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden och ej öfverstiger 500 kronor, derest lägenhetens innehafvare ej eljest erlägger bevillning af fast egendom eller inkomst eller hans inkomster, deri inbegripet det hyresvärde, åbyggnaden kan ega, ej uppgå till 500 kronor».

I den ena af nyssberörda motioner, n:o 43, föreslår herr *J. Eliasson*, att Riksdagen ville besluta följande förändrade lydelse å denna punkt:

»d) egare och innehafvare af byggnad, uppförd å annans ej afsöndrade jord, afsedd och begagnad till bostad för honom och familj, derest icke hans inkomster, deri inbegripet det hyresvärde byggnaden kan ega, uppgå till eller öfverstiga 500 kronor.»

Till stöd för detta förslag anför motionären:

»Bland lagar och förordningar, som äro gällande i vårt land, torde, efter undertecknads uppfattning, bevillningsförordningen vara en, som lemnar föreskrifter, hvilka röra en stor del af befolkningen, och inne-

håller stadganden, som utgöra grunderna för beskattningen till stat, lands-ting, våghållningsdistrikt och kommuner. Under sådana förhållanden, och om vederbörande ordförande och ledamöter i bevillningsberedning, taxeringsnämnd och pröfningsnämnd, på sätt i 69 § är stadgadt, skola, vid fullgörande af sitt uppdrag, kunna ställa sig till ovilkorlig efterrättelse de föreskrifter samma förordning och den till ledning för taxeringsmyndigheterna utfärdade instruktionen innehålla, samt, efter sorgfällig granskning och samvetsgrann pröfning af meddelade uppgifter och för öfrigt upplysta eller kända förhållanden, efter bästa förstånd samt på heder och samvete föreslå, bestämma och fastställa taxeringen, att densamma varder i möjligaste måtto jemlik och rättvis, så fordras, efter min tanke, att bevillningsförordningen är tydlig och bestämmande samt icke gifver anledning till olika tillämpning. Det kräfves ock, att samma förordning icke står i strid emot allmän lag.

Men betraktar man en i tryck utkommen samling af kongl. resolutioner och bref rörande tillämpning af nu ifrågasatta förordning, så kan man komma i tvekan, om bevillningsförordningen är så tydlig, som den kunde och borde vara, och huruvida ej denna omständighet gifvit anledning till olika uppfattning, synnerligen i fråga om hvad till bevillningsskyldig så kallad annan fastighet å landet skall räknas.

Lag angående hvad till fast egendom är att hänföra, den 24 maj 1895, stadgar: i 1 § att fast egendom är jord å landet eller i stad, i 2 § att till jorden höra derpå uppförda hus, i 4 § att eganderätt till byggnad å annans fasta egendom ej må till denna räknas, samt i 5 § att såsom fast egendom anses byggnad å ofri tomt i stad. Beträffande byggnader å landet, hvilka tillhöra annan än jordens egare, derom förekommer ej i denna lag någon föreskrift, som stadgar, att dessa skola såsom fastighet anses.

Vid tillämpningen af allmän lag i öfrigt har praxis varit, hvilket vunnit häfd, att byggnader, som stått å annans jord, räknats som lös-egendom, när det gällt fråga om makars giftorätt i bo, och såsom sådan hafva dessa äfven betraktats, då lagfart och in-teckning förekommit.

Såväl i bevillningsförordningen af den 14 september 1883 som ock den, som är gifven den 3 december 1897, stadgas: i 2 §, bland annat, att bevillning för fast egendom erlägges af egaren, utom för lägenhet, som är till besittning för viss tid eller för lifstid från annan egendom af-söndrad, i hvilket fall bevillningen utgöres af innehafvaren.

Instruktionen för taxeringsförrättningarne föreskrifver, i 1 § att vid bestämmandet af taxeringsvärdet skall tagas ledning (enligt 3:dje momentet) af senaste köpesumman, men att afseende icke skall fästas å beskaffen-

heten af sådana byggnader, som på egendomens afkastning icke hafva något egentligt inflytande, och (enligt 5:te momentet) af brandförsäkringsvärdet å bruks-, qvarn- och fabriksbyggnader på landet, äfvensom å andra der uppförda hus och byggnader, hvilka icke begagnas för jordbruket och dess binäringar tillhörande rörelse.

Det må sägas hvad som helst derom, men mig förefaller det icke alls underligt, om alla dessa många föreskrifter framkalla olika tolkning. Den ena taxeringsmyndigheten har den åsigten, att för husbyggnader å landet, som egas af annan än den som rår om jorden, hvarå de äro uppförda, bevillningsskyldighet är stadgad, då andra hysa den uppfattningen, att dylika äro bevillningsfria.

På landsbygden finnas många sådana byggnader, om hvilka tvifvel och olika uppfattning kunna uppstå och hafva uppstått. En fastighetsägare säljer sitt hemman och förbehåller sig dervid i sin lifstid nödig plats å egorna för uppsättande af ett boningshus. En annan tillåter en långvarig och trogen arrendator, torpare eller tjenare att åt sig uppföra bostad för återstående dagar. En tredje är rust- eller rotehållare, och har som sådan i många fall tillförsäkrat sin dragon eller soldat boplats efter afskedstagandet, hvilket har till följd, att husbyggnader uppkomma. En fjerde har en omtyckt och för honom vissa tider behöflig handverkare, hvilken önskar bostad, som han rår om, och denne får tillåtelse att å egorna inrätta sådan åt sig efter råd och lägenhet. En femte har en slägtning eller god vän, som jordegaren icke kan neka boplats för sin återstående lifstid, och en sjetten anser med sin fördel förenligt att å aflägsen ängs- eller skogsmark upplåta boplats åt annan för att få egorna bättre fredade. I alla dessa och än flera fall förekommer ej alltid formlig afsondring, och gäller upplåtelsen ofta endast behaglig tid samt medför mången gång blott åliggandet att utgöra några få dagsverken. Om sådana eller dylika byggnader skola betraktas som annan fastighet eller ej, saknar efter min uppfattning bevillningsförordningen nödiga och tydliga föreskrifter.

Oaktadt bevillningsförordningen i denna del till sina grunder är sig lik som den varit efter förändringen deraf 1883, så har ännu, eller åtminstone till 1896 års slut, icke något mål blifvit hos Kongl. Maj:t afgjort, som gifver verkligt stöd för uppfattningen härutinnan, och man påträffar i de kongl. resolutionerna mål, hvilkas lösning blifvit i hufvudsak olika, ehuru grunderna efter min uppfattning tyckas varit desamma, hvilket efter mitt förmenande bevisar bevillningsförordningens otydlighet. Bland sådana tillåter jag mig endast åberopa, hvad hosgående bilaga innehåller, å ena sidan kongl. resolutionen den 28 februari 1890, hvarigenom egare och innehafvare af å annans mark belägna byggnader blifvit ålagde

bevillning, samt å andra sidan kongl. resolutionerna den 26 juni 1891, angående framställt yrkande om att tvenne å statens egor uppförda bostadshus eller villabyggnader måtte såsom annan fastighet taxeras, hvilket blifvit afslaget. Af öfriga kongl. resolutioner, som i förut omförmälta samling förekomma, kan det äfven inhemtas, att dylika hvarandra motsägende beslut af pröfningsnämnderna i fråga om bevillningsförordningens tillämpning icke äro sällsynta; men för det ändamål, denna motion åsyftar, har jag icke ansett nödigt att anföra flera än de angifna, för att visa den villrådighet, hvartill bevillningsförordningen gifvit anledning.

Stöd för den uppfattningen, att byggnad å annans egor bör räknas till bevillningsskyldig fastighet, kan visserligen numera finnas uti 1897 års Riksdags beslut om ett tillägg af punkten d) till bevillningsförordningens 4 §; men härvid torde icke få lemnas obeaktadt, att förut på åtskilliga orter en sådan praxis blifvit införd, att alla byggnader å annans mark ansetts såsom fastighet. Riksdagens beslut afsåg ett undantag; men detta har haft den inverkan, att en regel blifvit erkänd, som icke funnits förut. En omständighet förekommer härvid, som torde förtjena uppmärksamhet, och den är, huruvida nyss antydda regel är öfverensstämmande med bevillningsförordningens anda i öfrigt. Inkonsequent förefaller det åtminstone mig, att om en person har 450 kronors inkomst af kapital, hvilket med en låneränta af 5 procent utgör 9,000 kronor, är denne, såvida han ej eger annan inkomst, befriad från beskattning till både stat och kommun; men om en annan eger byggnader, vare sig han derpå har skuld eller ej, med hvilka ingen jord är förenad under eganderätt, brandförsäkrade till en tiondedel af den förres kapital, så är han skyldig betala bevillning till staten och på samma gång vara ålagd att erlægga afgifter till landsting, vägskatt och kommunalutskylder. *Min öfvertygelse är, att ett sådant förhållande icke låter sig förena med tanken på en jemlik och rättvis beskattning, och säkert är, att det framkallar ett berättigadt missnöje samt bidrager till mångas obenägenhet att skaffa sig egna hem, hvilket dock på senare tider ansetts såsom ett statens åliggande att understödja.*

Det kan häremot invändas, att bevillningen till staten är en obetydlighet och kan saklöst bäras af hvem som helst; men dervid tillåter jag mig fästa uppmärksamhet på att de dermed förenade kommunalutskylderna äro betydligare. När bevillningen till staten för en byggnad, brandförsäkrad och taxerad till 900 kronor, utgår med 45 öre, så påföras därför 5 fyrkar. Kommunallutskylderna å landsbygden, hvilka debiteras efter fyrktal, utgjorde inom hela riket, enligt statistiska centralbyråns berättelse för år 1895, i medeltal till det närmaste $51\frac{2}{3}$ öre på hvarje fyrk. Att det finnes kommuner, hvarest kommunalutskylderna för samma år uppgått till 2

kronor 45 öre pr fyrk, motsvarande 24 kronor 50 öre pr bevillningskrona, hör visserligen till undantagen; men äfven detta utgör ett för en förändring tungt vägande skäl hos den, som anser det vara sin pligt att söka verka för en rättvis beskattning. Utan all uppmärksamhet förtjenar icke heller den omständigheten lemnas, att det finnes mer än ett hundra kommuner inom landet, hvarest kommunalutskylderna uppgå till och öfverstiga dubbelt af hvad som utgör medeltalet, och hvarom upplysning vinnes af statistiska centralbyråns ofvan omförmälta berättelse. Härtill kommer vägskatt, som på många ställen närmar sig, om icke öfverstiger, 50 öre pr vägfyrk, och om man icke fäster afseende vid landstingsskatten, så blir det ändock efter medeltalet öfver 4 kronor för en byggnad med 900 kronors taxeringsvärde, och i undantagsfallen 8 à 12 kronor. Detta är efter min uppfattning en skatt, som kännes tung nog för den, som nödgas lefva i fattiga och torftiga omständigheter, och jag vågar påstå, att flertalet af dem, som genom arbete och försakerler skaffat sig egna hem å landsbygden, hvilka äro stående å annans mark, kan räknas hit.»

Motionären sammanfattar härefter grunderna för sitt förslag, i det han framhåller:

att husbyggnader å landet, som äro uppförda å annans mark, förut alltid betraktats som lösegendom;

att för sådan uppfattning gifves stöd i allmän lag;

att bevillning för annan lösegendom, den må ega huru stort värde som helst, icke erlägges;

att den, som eger inkomst af kapital, rörelse eller yrke under 1,800 kronor, är berättigad till bevillningsfritt afdrag, hvilket icke tillkommer dem, som anses ega så kallad annan fastighet;

att således den, som innehafver hvad som numera betraktas såsom annan fastighet, blifver hårdare beskattad än andra, som äro i en bättre ekonomisk ställning;

att det för staten icke verkar någon synnerlig minskning i inkomster, om den förändring sker, att den, som å landsbygden förvärfvar sig eganderätt till bostad för sig och familj å annans mark, för denna byggnad njuter skattefrihet i enlighet med hvad förut allmänt egt rum;

samt att en sådan förändring öfverensstämmer med bevillningsförordningens anda i öfrigt.

Den andra af ifrågavarande motioner, n:o 53, har afgifvits af herr A. Olsson i Väsby och är af följande lydelse:

»Enligt 4 § sista stycket i nu gällande bevillningsstadga är innehafvare af lägenhet med tillhörande åbyggnad i visst fall befriad från

fastighetsbevillning, då lägenhetens hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden och ej öfverstiger 500 kronor.

Denna bestämmelse har under bevillningsstadgans kortvariga tillämpning efter hvad jag inhemtat på somliga ställen tolkats så, att lindringen ansetts ej böra tillgodokomma någon annan än *innehafvaren* af lägenhet och således ej ega tillämpning på dylik lägenhet, som besittes af någon *under full eganderätt*. På andra ställen har man tillämpat nämnda paragraf på sådant sätt, att den ansetts böra gälla för både *egare* och innehafvare af dylik lägenhet. Då sålunda ovisshet råder, huru ifrågavarande bestämmelse rätteligen bör tillämpas, tillåter jag mig vördsamt hemställa, att Riksdagen ville besluta,

att i bevillningsstadgans 4 §, sista stycket, tydligen må utsättas, att befrielse från erläggande af fastighetsbevillning må tillgodokomma icke allenast innehafvare, utan äfven egare af sådan lägenhet, om hvilken nämnda § handlar.»

Punkten d) i § 4 af nu gällande bevillningsförordning tillkom genom beslut af 1897 års Riksdag i anledning af en inom Andra Kammaren af herrar N. J. Nilsson i Grofva och G. Kronlund väckt motion samt erhöll efter en af sistlidna års Riksdag beslutad redaktionsförändring sin nuvarande lydelse genom kongl. kungörelsen den 3 december 1898.

Herrar Nilsson och Kronlund anförde i sin motion hufvudsakligen följande: I bevillningsförordningen föreskrefves, att för upptagande af bevillning af fast egendom särskilda värden, slutande å fulla hundratal kronor, skulle åsättas bland annat lägenhet med tillhörande åbyggnad, då lägenhetens hufvudsakliga värde utgjordes af åbyggnaden. Genom detta stadgande inbegrepes i beskattningssystemet den på många ställen af vårt land förekommande s. k. backstugusittareklassen. Densamma utgjordes i allmänhet af lösa arbetare, hvilkas utkomst bestode af en tillfällig arbetsförtjänst, eller fattigt ålderstiget folk, som ofta nog kunde vara i behof af fattigunderstöd. Dessa hade vanligen på grund af muntligt aftal eller med tyst medgifvande från jordegarens sida slagit sig ned på hans område och derstädes uppfört åt sig en stuga, som beredde tak öfver hufvud åt backstugusittaren och hans familj. Denna stuga, som oftast med litet bohag utgjorde hans enda egendom, blefve nu enligt bevillningsförordningen föremål för beskattning i form af bevillning, så snart densamma i värde uppginge till 100 kronor. Med bevillningen följde bidrag till skjuts-entreprenaderna samt afgifter till kommun och till prest och skolor, förutom de personliga afgifterna. Under det att bevillning för inkomst af kapital och arbete icke utginge, när årsinkomsten understeg 500 kronor,

samt personer, hvars inkomster understege detta belopp, kunde, när omständigheterna dertill föranledde, helt och hållet befrias från personliga afgifter, kunde en backstugusittare icke befrias från sin skatt, så länge hans stuga vore beskattningsbar. En dylik stuga hade sitt största värde i det skydd, den lemnade en fattig hemlös, och den besparing för kommunens fattigvård, den medförde. En eftergift af bevillning för sådana husbyggnader vore blott en gärd af humanitet och mildhet i beskattningen af mindre bemedlade. En sådan eftergift från statens sida förefölle så mycket mera naturlig, som den enskilde jordegaren, inom hvars område ifrågavarande stugor vore belägna, väl i allmänhet utan någon ersättning uppläte plats för dessa stugor, och sålunda af sina begränsade tillgångar efterskänkte denna ersättning, eller, när området ej hade något värde, dock utsatte sig för intrång och olägenhet.

Efter denna motivering, som tydligen afsåg att i visst fall bereda s. k. backstugusittare frihet från erläggande af fastighetsbevillning, framstälde herrar Nilsson och Kronlund det förslag, som sedermera blef af 1897 års Riksdag såsom punkt d) i § 4 bevillningsförordningen antaget.

I trots af hvad berörde motionärer och Riksdagen i anslutning till dem afsett, läser emellertid denna punkt med den affattning, den erhållit, icke rätteligen kunna tolkas såsom ett stadgande om befrielse för backstugusittare från erläggande af fastighetsbevillning, hvilket framgår vid en jämförelse med 2 § bevillningsförordningen. Sagda paragraf uppställer den regel, att bevillning för fast egendom erlägges af *egaren*, utom uti vissa angifna undantagsfall, då bevillning utgöres af *innehafvaren*. Till dessa undantagsfall hör, enligt 2 § punkt c), att innehafvaren skall erlægga bevillning »för lägenhet, som är till besittning på viss tid eller på lifstid från annan egendom afsöndrad». Annan lägenhet än den nämnda är deremot icke i 2 § omförmäld. Då nu i 4 § punkt d) säges, att »innehafvare af lägenhet» i visst fall är fri från erläggande af fastighetsbevillning, och då rimligtvis någon annan innehafvare af lägenhet icke kan erhålla befrielse i frågavarande afseende än den, som eljest skolat erlægga sådan bevillning, måste »innehafvare af lägenhet» i sistnämnda punkt tolkas såsom afseende allenast innehafvare af lägenhet, som är till besittning på viss tid eller på lifstid från annan egendom afsöndrad.

Sannolikt till följd af den brist på öfverensstämmelse, som sålunda förefinnes emellan hvad med 4 § punkt d) afsetts, och den tolkning, som dess affattning gifver anledning till, har sagda punkt under den korta tid, den varit gällande, blifvit af taxeringsmyndigheterna på olika sätt tillämpad.

Det är för att afhjelpa detta missförhållande samt för att bereda frihet från utgörande af fastighetsbevilning åt dem, som vid antagandet af ifrågavarande stadgande i sjelfva verket afsetts, som nu förevarande motioner framkommit.

Mot antagandet af det tillägg till § 4, som punkt d) innehåller, uttalade sig bevillningsutskottet vid 1897 års riksdag uti sitt i anledning af herrar Nilssons och Kronlunds förutnämnda motion afgifna betänkande. Utskottet återopade dervid det skäl, som af bevillningsutskottet vid flera föregående riksdagar gent emot motioner i enahanda syfte framhållits, nemligen att, då många hemmansdelar funnes, som icke egde ett värde af 500 kronor, och då egaren af en sådan hemmansdel finge utgöra ej blott bevilning och de utskylder, som efter denna utgingo, utan äfven de pålagor, som hos oss hvilade på sjelfva jorden, det skulle leda till orättvisa, om husbyggnader, värda mindre än 500 kronor, skulle befrias från den skattskyldighet, som med egandet af dem vore förenad.

Ehuru väl utskottet finner detta skäl fortfarande ega giltighet gent emot ett sådant stadgande som det i § 4 punkt d) förekommande, tvekar utskottet i allt fall att, då Riksdagen så nyligen antagit detsamma, nu föreslå dess upphäfvande. Deremot torde ett afhjelpande af de ofvan angifna bristerna i detta stadgande vara af behovet påkalladt.

Intetdera af de i nu förevarande motioner framställda ändringsförslagen kan dock anses för ändamålet tillfyllestgörande.

Herr *Eliasson* föreslår, att fastighetsbevilning i af honom angifvet fall icke skall erläggas af »egare och innehafvare af byggnad, uppförd å annans ej afsöndrade jord», men om en sådan lydelse af punkt d) antoges, skulle den rätt till frihet från utgörande af fastighetsbevilning, som genom punktens nuvarande affattning medgifvits innehafvare af lägenhet, som är till besittning på viss tid eller på lifstid från annan egendom afsöndrad, komma att upphävas. Då vidare enligt motionärens förslag ifrågavarande egare och innehafvare af byggnad skulle medgifvas befrielse, »derest icke hans inkomster, deri inbegripet det hyresvärde, byggnaden kan ega, uppgå till eller öfverstiga 500 kronor», har icke, såsom skäligen varit, gjorts undantag *dels* för det fall, att han eljest erlägger bevilning af fast egendom, *dels* för den händelse, att byggnadens värde öfverstiger 500 kronor utan att dock egarens eller innehafvarens inkomster, deri inbegripet byggnadens hyresvärde, uppgå till minst 500 kronor.

Herr *Olsson* i Väsby angifver sitt förslag såsom afseende ett förtydligande af punkt d) i 4 § bevillningsförordningen och hemställer, att i sagda punkt må utsättas, att befrielse från erläggande af fastighetsbevilning skall tillgodokomma »icke allenast innehafvare, utan äfven egare af

sådan lägenhet, om hvilken nämnda paragraf handlar». Såsom skäl till denna hemställan anför motionären, att ifrågavarande punkt ej ansetts ega tillämpning på »dylik lägenhet, som besittes af någon under full eganderätt». Men 4 § punkt d) kan ej, såsom förut påvisats, rätteligen tolkas såsom afseende annan lägenhet än den, som är till besittning på viss tid eller lifstid från annan egendom afsöndrad, och besittning på sådan lägenhet medför icke full eganderätt. Motionären synes därför hafva med den af honom föreslagna ändringen afsett ej endast nu nämnd lägenhet, utan lägenhet i allmänhet. Det af motionären framställda förslaget skulle således innebära en utvidgning af ifrågavarande stadgande.

Men äfven med en sådan utvidgning torde icke det ändamål, som vid stadgandets antagande med detsamma afsetts, blifva uppnådt. För att dels vinna berörda ändamål, dels vinna likformighet vid stadgandets tillämpning, torde därför åt detsamma böra gifvas en lydelse, som tydligt utmärker, att detsamma gäller såväl egare och innehafvare af lägenhet med tillhörande åbyggnad, då lägenhetens hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden, som ock egare af byggnad å annans mark.

I sammanhang med en sådan ändring af 4 § punkt d) bör ock motsvarande ändring af 2 § i instruktionen för taxeringsmyndigheterna vidtagas; och kommer utskottet, derest det förslag till ändring af förstnämnda §, hvilket här nedan framställles, af Riksdagen antages, att uti särskildt memorial afgifva förslag till ändring i berörda instruktion.

Under hänvisning till hvad ofvan anförts och således för att med bibehållande af den frihet från utgörande af fastighetsbevillning, som för närvarande är medgifven innehafvare af lägenhet, tillika bereda sådan frihet åt den klass af medborgare, Riksdagen vid nu ifrågavarande stadgandes antagande åsyftat samt tillika för att gifva detta stadgande den tydlighet, som tillämpningen af detsamma visat, att dess nuvarande affattning saknar, får utskottet härmed hemställa,

1:o) att Riksdagen ville besluta, att 4 § i bevillningsförordningen skall erhålla följande förändrade lydelse:

»§ 4.

Fastighetsbevillning erlägges *icke* af

a) — — — — —

d) egare eller innehafvare af lägenhet med tillhörande åbyggnad, då lägenhetens hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden och ej uppgår till 500 kronor, derest lägenhetens innehafvare ej eljest erlägger bevill-

ning af fast egendom eller inkomst eller hans inkomster, deri inbegripet det hyresvärde, åbyggnaden kan ega, ej uppgå till 500 kronor; skolande hvad i denna punkt stadgas ega tillämpning jemväl i det fall, att någon eger byggnad å mark, som af annan eges eller innehafves.»

2:o) att herrar J. Eliassons och A. Olssons förevarande motioner måtte anses besvarade genom hvad utskottet här ofvan under 1:o) hemställt.

Stockholm den 13 mars 1899.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

af herrar *Cavalli*, friherre *von Schwerin*, *Philipson*, *Meyer* och grefve *Hamilton*.

Härjemte hafva herrar *S. M. Olsson* och *Bergendahl* begärt få antecknadt, att de icke deltagit i utskottets förestående beslut.